

pısı, inşa edilecek karakola da Bâb-ı Câfer Karakolhânesi denilmesi hakkında II. Mahmud'un bir fermanı çıkmışsa da yeni isimler pek tutunmamıştır. Bu dönemde hapishane Sultanahmet'teki Tabhâne'ye nakledilince burası kısmen karakol, kısmen de esnaf ve tüccar için ticarethane olarak kullanılmıştır. Seyyid Câfer'in türbesi II. Mahmud tarafından tamir ettirilmiş, kapının üstüne de bu padişahın tamir kitâbesi konulmuştur. Sokak kapısı üstünde bulunan 1298 (1881) tarihli kitâbede ise Ca'fer el-Ensârî'ye yapılacak ziyaretin faziletleri belirtilmektedir. Burası gerçekten yüzyıllarca halkın ümit kapılarından biri olmuş, dertli, çocuksuz, sakat kimseler gerek türbe sahibinden gerekse türbe içindeki sudan medet ummuş ve şifa aramışlardır. Zindanın halen (1989-1990) restorasyonu yapılmaktadır. Bitişğinde bulunan Batı mimari üslubundaki ticaret hanı da Baba Câfer Hanı veya Zindan Hanı olarak tanınır.

BİBLİYOGRAFYA :

Eyyûbî Efendi Kânunnâmesi, İÜ Ktp., nr. 734, vr. 19; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 85-86; *Takvîm-i Vekâyi'*, nr. 917 (1247); *Mecelle-i Umûr-ı Beledîyye*, I, 909-915, 927-933; Mehmed Ziyâ, *İstanbul ve Boğaziçi*, İstanbul 1928, s. 330; Uzunçarşılı, *Kapukulu Ocakları*, I, 170, 357, 358; Danişmend, *Kronoloji*, III, 305; Eremya Çelebi Kömürçüyan, *İstanbul Tarihi (XVII. Asırda İstanbul)* (trc. H. Andreasyan), İstanbul 1952, s. 17, 167-168; Feridun Dirimtekin, *Fetihten Önce Halîç Surları*, İstanbul 1956, s. 21-22; Münir Aktepe, *Patrona İsyanı 1730*, İstanbul 1958, s. 142; R. Mantran, *İstanbul dans la seconde moitié du XVIIe siècle*, Paris 1962, s. 155-160; M. Halit Bayrı, *İstanbul Folkloru*, İstanbul 1972, s. 154-156; M. Orhan Bayrak, *İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar (1453-1978)*, İstanbul 1979, s. 117; R. Ekrem Koçu, "Baba Câfer", "Babacafer Zindanı", *İst.A*, IV, 1733-1737; "Baba Cafer Zindanı", *TA*, V, 7.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

BABA EFDAL

(bk. EFDALÜDDİN-i KÂŞANİ).

BABA EFENDİ

(bk. RIZÂİ MAHMUD BABA EFENDİ).

BABA FİGÂNİ

(bk. FİGÂNİ BABA).

BABA HAYDAR

(ö. 957/1550)

Kanûnî devrinde İstanbul'a yerleşen Semerkantlı bir Nakşibendî şeyhi.

Doğum tarihi belli değildir. Küçüklüğünde Hâce Ubeydullah Ahrâr'ın (ö. 895/1490) sohbetinde bulunduysa da asıl tasavvufi terbiyesini Ahrâr'ın halifelerinden aldı. Daha sonra Mekke'ye giderek uzun bir müddet orada kaldı. İstanbul'a ne zaman geldiği belli değildir. Teveccühünü kazandığı Kanûnî'nin emriyle Eyüp'te Dügmeçiler mahallesinde onun adına bir mescid-tekke yaptırdı. Baba Haydar'ın üç gece ardarda II. Bayezid'in rüyalarına girip ondan bir cami yaptırmasını istediği yolundaki rivayet bir menkıbeden ibarettir. Baba Haydar'ın Mâverâünnehir'den İstanbul'a gelen Nakşibendîler için bir misafirhane vazifesini gören tekkesinde mürid yetiştirmiş olduğuna dair kayıt yoktur. Halk arasında tevazu ve zühdü ile şöhret bulan Baba Haydar, mescidinin bahçesinde medfundur.

BİBLİYOGRAFYA :

Taşköprizâde, *Şekâ'îk*, Beyrut 1395, s. 319-320; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 435; Gazzî, *el-Kevâkib*, II, 140; Ayyansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 285; *Mecmûa-i Cevâmi'*, II, 2-3; Aysele Okan, *İstanbul Evliyaları*, İstanbul 1968, s. 217-225; İrfan Gündüz, *Osmanlılarda Devlet-Tekke Münasebetleri*, İstanbul 1984, s. 58; Kasım Kufralı, "Molla İlahî ve Kendisinden Sonraki Nakşibendiye Muhiti", *TDED*, III (1948), s. 146; *İst.A*, IV, 1742-1743.

HAMİD ALGAR

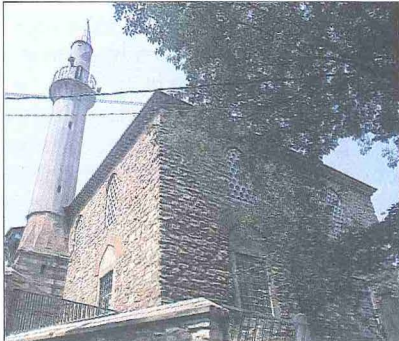
BABA HAYDAR CAMİİ ve TEKKESİ

İstanbul Eyüp'te Kanûnî tarafından Baba Haydar Semerkantî için yaptırılan cami-tekke.

Eyüp Dügmeçiler mahallesinde bulunan yapı başlangıçta mescid-tekke niteliğini taşımaktaydı. Baba Haydar'ın (ö. 1550), memleketi Semerkant'tan İstanbul'a geldiğinde burada bulunan bir kulübede inzivâya çekildiği, ayrıca Eyüp Camii'nde itikâfa girdiği bilinmektedir. Kanûnî kendisi için "teberrüken" bu hayır eserini yaptırmıştır. III. Mustafa devrinde (1757-1774) Eyüp'te Arpacı Mescidi imamı Şeyh Abdullah Efendi, aynı zamanda tekkenin tevhidhânesi olan mescide bir minber ekleyerek burasını camiye dönüştürmüştür. Geçirmiş olduğu çeşitli onarımlara rağmen asıl şeklini koruyan cami-tevhidhâne günümüzde cami olarak kullanılmaktadır. Çevre duvarı ve hazîre dışında kalan bölümler ise ortadan kalkmıştır.

Cami-tevhidhane, moloz taş örgülü duvarların sınırladığı dikdörtgen planlı harim, kuzeyde ve doğuda ahşap duvarlarla kapatılmış son cemaat yeri ve harimin kuzeybatı köşesinde yükselen minareden meydana gelmektedir. Yapı kurşun kaplı ahşap çatı ile örtülmüştür. Son cemaat yeri ile harimin girişleri kuzey duvarının doğu kesiminde aynı eksten üzerinde yer almaktadır. Son cemaat yerinin, eliböğründelerin taşıdığı geniş bir saçakla son bulan ahşap kaplamalı cephesi yapıya bir sivil mimari eseri çeşnisi katmakta ve harimin, alttakiler dikdörtgen açıklıklı, kesme taş söğeli, sivri tahfif kemerli ve demir parmaklıklı, üsttekiler sivri kemerli ve alçı revzenli olmak üzere iki sıra halinde düzenlenmiş pencerelerin sıralandığı cephelele ile tezat teşkil etmektedir.

Son cemaat yerinin üstü, güney yönünde harime açılan kirpi saçaklı, fevkanî bir mahfil olarak değerlendirilmiştir. Süsleme olarak mihrabın mukarnaslı kavsarası ile harimin çubuklu tavanında yer alan, muhtemelen geçen yüzyılın ikinci çeyreğine ait "Sultan Mahmud güneşi" biçimindeki tavan göbeği kayda değer. Minber ile vaaz kürsüsü sonradan yapılmıştır. Son cemaat yerinden geçilen minarenin almasıç örgülü, kare planlı kaidesi ile köfekiden örülmüş baklavalı pabucu ilk inşa dönemine, yuvarlak gövde ile basit demir parmaklıklı şerefesi ise

Baba Haydar Camii ve caminin hazîresinde bulunan Baba Haydar'ın mezarının kitâbesi - Eyüp / İstanbul